

BUITEN

26^E JAARGANG N^O. 24

ZATERDAG 11 JUNI 1932

Foto C. J. Sleenbergh

HET LICHT IN DEN NACHT. DE VUURTOREN TE WESTKAPELLE

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

DE FAMILIE HOLT, DOOR SUZAN GLASPELL (SLOT), (27)	BLZ. 278
EEN TOSCAANSCH STAD IN DE LATERE MIDDEL- EEUWEN, DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKI (SLOT), (20)	BLZ. 279, 288
HET LICHT IN DEN NACHT (GEÏLL.) DOOR WILLEM STUMPF	BLZ. 277, 280—282
BIJ DE INDIANEN IN CANADA (GEÏLL.) DOOR CHRIS- TIAN LEDEN	BLZ. 282—283
SAKSISCH PORCELEIN (GEÏLL.) DOOR MATTY VIGE- LIUS	BLZ. 284—285
ISMENE (HYMENOCALLIS) SULPHUR QUEEN (GEÏLL.) DOOR L. S.	BLZ. 285—286
APHORISMEN, DOOR M. W. B.	BLZ. 286
TWEE PARELS AAN ONS NOORDZEE-STRAND (GEÏLL.) DOOR A. W. FRANCKEN	BLZ. 286—288
DE STEEN IN DE KERK TE STAVOREN, DOOR S.	BLZ. 288

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar **Rokin 74-76, Amsterdam**. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, verboden.

DE FAMILIE HOLT

27)

DOOR SUZAN GLASPELL

NA een lange pauze: „Weet je, Blossom, als ik aan mijn vader denk, als een kleine jongen, een kleine jongen, die niet wist wat hij precies met zijn tijd moest doen — dan kan ik bijna een vriendelijk gevoel voor hem hebben”.

Zij leunde naar hem over en legde haar hand op de zijne. „En nu, zooals hij daar ligt, heb ik niets tegen hem. Werkelijk, dat heb ik niet. Hoewel het mij verwondert. De dood komt zoo spoedig. Ik denk, dat toen hij hier terug kwam, het hem niet zoo lang geleden toescheen, sinds hij hier als kleine jongen was”.

„Ik geloof het ook niet”.

„Dan komt er nog een dag, alleen maar een dag meer en het leven is geheel voorbij, het is uit, afgelopen”.

„Misschien niet”.

Hij keek haar aan. „Denk je van niet?”

„Ik weet het niet, schat. Soms heb ik een gevoel . . .”

„Ja, soms heeft iemand zoo'n gevoel”.

Toen zij opstonden om te gaan, zeide hij: „Het was de gewoonte om bij de dooden te waken. Zouden wij hem hier alleen laten?”

„Ik denk, dat hij dat prettig zou vinden”, zeide zij. „Wij hebben hem bezocht, nu geloof ik, dat hij alleen gelaten zou willen worden — in onze mooie kamer — en bij al die boeken”.

Hij trok haar naar zich toe. „Blossom, je bent zoo goed, zoo goed!” riep hij snikkende en kuste haar telkens weer.

HOOFDSTUK XXX

Eenigszins tot haar teleurstelling zag zij haar vaderin jacquet en haar moeder in het zwart voor de begrafenis aankomen.

„O, hemel!” zeide Lincoln.

„Dat hindert niet. Zij bedoelen het goed. Het is slechts hun manier om te toonen, dat zij aan onze zijde staan”.

„Hoe veel gemakkelijker zou het zijn”, zeide hij luchtig, „als de menschen er niet op stonden om je te assisteeren”.

Dat was de soort van opmerking, die hij placht te maken en gewoonlijk schakelde het haar uit. Nu deed het dat niet. Gisteravond waren zij tezamen gekomen en dat werkte door of verspreidde zich als licht, zoodat zij het nu gemakkelijker konden nemen en zelfs terugvallen tot oude dingen, de oude dingen, die eens een scheiding hadden beteekend. Gisteravond in haar kamer boven die, waarin Ambrose Holt alleen lag, was Lincoln Holt haar liefde geweest en was hij ook zichzelf geweest. Hij had haar begeerd, niet alleen omdat zij Blossom was, zijn lieftallige vrouw, maar omdat hij behoefte had aan wat haarzelf was. Gisteravond, met den dood in het huis, was er vereeniging in liefde geweest.

Vandaag scheen het, aan de oppervlakte, goedsdeels te zijn, zooals het gewoonlijk geweest was. Het was nu slechts uiterlijk en zij wisten, wisten beiden, wat daaronder was.

Den vorigen dag had haar moeder aan Blossom voorgesteld, dat zij de jongens naar haar zou zenden. „Om hen uit den weg te hebben”, zeide zij, „opdat zij er niets van zullen merken”.

Blossom wist, dat dit gewoonlijk zoo met kinderen werd gedaan en misschien was het ook wel goed, speciaal voor Paul. Maar zij was er niet zeker van. Haar gevoel kwam er tegen op. Zij had gezegd, dat zij het zonder hun weten kon regelen en zou wachten om het aan Lincoln over te laten.

Hij dacht een oogenblik na. „Nee”, zeide hij, „zelfs hoewel zij nu een beetje bang zijn, zullen zij later niet bang zijn. Laat ons hen niet buiten de werkelijkheid houden; laten we niet doen alsof”.

„Wil je het hun dan zeggen?”

Daarom zeide hij: „Kijk eens hier, jongens, jullie dacht, dat je maar één grootvader hadt, hè?”

„Nee”, zeide Lincoln Jr.

Zijn vader had een oogenblik noodig om zich te herstellen.

„Je wist dus van den anderen?”

„John Mears zei, dat we er een hadden, maar die was weg-gelopen”.

„Dat is zoo,” zeide Lincoln. „Hij hield van reizen; hij wilde een heeleboel van de wereld zien en ging daarom een lange reis maken en —”

„Waar ging hij naar toe?”

„O, hier en daar, het geheele land door. Hij zag een heeleboel, jullie grootvader, die mijn vader was. Hij ging zoover, dat hij pas kortgeleden terug kwam en nu is hij oud en moe van zooveel reizen en is hij gestorven”.

„Net als het hondje verleden jaar?” riep Paul.

„Juist, net als het hondje”.

„Zullen wij hem bij de garage begraven?”

„Nee, als menschen dood gaan, worden ze begraven, waar andere menschen begraven worden”.

„Natuurlijk”, zei Lincoln Jr. met verachting, „en die plaats noemen ze een kerkhof”.

„Huilde hij?” vroeg Paul.

„Nee, hij huilde heelemaal niet. Zie je, hij was oud en moe, en wilde alleen maar slapen”.

„Maar wordt hij weer wakker?”

„Als hij dat niet doet, zal hij blijven slapen. Hij meende dat dat goed was en daarom vinden wij dat ook”.

„Waar is hij?” vroeg Lincoln.

„In de bibliotheek”.

„Ik ben niet bang om naar hem te gaan kijken. Jij wel”, zei hij tot Paul. „Maar ik zal wel gaan”.

„Ik ben niet bang! Ik ben niet bang!” Paul begon te huilen.

„Nu, kijk eens hier, niet huilen. Je grootvader huilde ook niet gauw en bederf nu niet alles door te gaan huilen. Geen van jullie beiden zal hem gaan zien.”

„Ik wil hem zien”, drong Lincoln aan.

„Nee jongen, het is jammer, dat je hem nooit vroeger gezien hebt, maar je zult hem nu niet zien, omdat hij ziek geweest is en er daarom niet zoo goed uitziet als vroeger en hij zou het niet prettig vinden om te worden aangestaard, nu hij er niets aan doen kan. Nu zullen er wat menschen komen en jullie jongens zouden maar in den weg loopen en . . .”

„Nee”, riepen zij, „we willen mee naar het kerkhof gaan.”

„Luister nu, wil je, en wees niet zoo haastig met te beweren, dat je iets niet wilt doen, voordat je weet wat het is. Mijnheer Johnson gaat met jullie in de motorboot naar het eiland en weet je, wat jullie daar gaat doen?”

„Visschen”, zeide Lincoln boos.

„Misschien. Maar ook mag je deze booten laten varen”. Hij kwam terug met een boot in iedere hand. „Ik heb ze uit New York meegebracht. De eene is een motorboot en de andere een zeilschip”.

„Ik wil de motorboot!” riep Paul.

„Hu!” zeide Lincoln, „je denkt dat je slim bent. Ik zou liever de zeilboot hebben”.

Grootvader's begrafenis was vergeten.

„Hoe was dat?” vroeg Lincoln aan Blossom.

„Dat heb je handig gedaan, schat, en ik denk, dat je gelijk hadt. Ik ben blij je terug te hebben. De jongens hebben hun vader nodig; een moeder begrijpt hen niet zoo goed”.

„Hoe zou het kunnen?” zei Lincoln. „Ik zal je wat zeggen, we zullen er nog een bij nemen en dan zal het een meisje zijn”.

„Goed”, zeide Blossom.

„Het is niet meer dan billijk”, zeide hij en zij lachten tezamen, omdat het „niet meer dan billijk was”. Zij lachten weer, stilletjes, toen Ambrose Holt's oude krant een bouquet witte rozen zond. Lachten een beetje en toen vielen er tranen — Blossom's tranen — op de witte rozen en Lincoln sloeg zijn arm om haar heen. „Je bent goed geweest voor den ouden heer”, zeide hij, „mijn grappigen ouden heer”.

„Ik zal niet meegaan naar het kerkhof, schat” zeide haar moeder, na den korten dienst thuis. „Je weet, ik heb nooit van kerkhoven gehouden”.

„Dat is best, Moeder. Het is lief van u geweest om te komen”.

„Het was allemaal erg deftig”, zeide haar moeder. „en ik weet, dat de stad Lincoln erom zal hoogachten”.

„Ja”, mompelde Blossom.

Zij en haar vader, de Mater en Lincoln reden tezamen. Omdat er minder verkeer in die richting was, reden zij langs de houtwerf. Een oogenblik had Blossom een aanvechting om te lachen — met haar vader langs de houtwerf te rijden, achter Ambrose Holt —; zij had willen uitstappen en Ambrose Holt opzoeken, om te hooren, wat hij te zeggen zou hebben over zijn begrafenis — over de witte rozen en den zakelijken dominee, over haar vader, die een namiddag vrij nam om de begrafenis bij te wonen en een jacquet droeg ter zijner eere.

Haar vader sprak met Lincoln over hoe de zaken geweest waren terwijl hij weg was. Blossom en de Mater spraken niet. De Mater zat rechtop en had zich afgewend en keek naar buiten. Blossom keek ook naar buiten. „Zie de wereld om je heen, Harriette”, had hij gezegd. Zij passeerden eenige armzalige huizen en zij bekeek die aandachtig, want hij, twee auto's voor haar, zag vanmiddag de wereld niet, het leelijke niet en het schoone evenmin.

„Wij hebben niets in de wereld gebracht”, had de dominee thuis gezegd”, „en het is zeker, dat wij niets eruit kunnen meenemen”.

„Zeker?” had zij tot zichzelf gezegd. Zij was niet zeker, dat Ambrose Holt, die zooveel van zijn reizen had genoten, niets met zich meenam op deze lange reis. „Maar dat is niet, zooals zij het bedoelen”, verbeterde zij zich zelf. „Zij bedoelen wereldsche goederen. Vader kan ze ook niet meenemen”.

En zij dacht erover na, of haar vader, die nu met Lincoln over zaken sprak, dat ook niet had gevonden. Hij scheen er niet over te hebben nagedacht en dat was vreemd, want hij was even oud als Ambrose Holt.

„De mensch, die uit een vrouw geboren is, heeft slechts korten tijd te leven —” zeide zelvend de dominee aan het graf. „Hij komt op en hij wordt geveld, als een bloem; hij vliedt als een schaduw en blijft niet op een plaats. Temidden van het leven zijn wij in den dood —”

„En temidden van den dood zijn wij in het leven”, dacht zij en keek naar de wereld om haar heen.

Niet ver van daar stond een roos van Saron; de kleur kwam mooi uit tegen den cypres er achter. In de twee bovenhoeken van dit graf, waar de ouders van Ambrose Holt lagen, stonden sneeuwbessestruiken, nu bedekt met witte bessen.

„Hier is uw jongen”, zeide Blossom in gedachten tot deze ouders.

Een vogel, aangetrokken door het galmen van den dominee, zong mee.

„Gij kent, o God, de geheimen onzer harten —”

„Kent Gij die? vroeg zij. „Niemand anders kent die”.

„Daarom vrouwen wij zijn lichaam aan de aarde toe; aarde tot aarde, asch tot asch, stof tot stof —”

Was dat een snik van de Mater? Lincoln kwam dichterbij haar.

„Maak jezelf niets wijs”. Blossom dacht aan zichzelf en Lincoln. „Niet altijd zal het zoo zijn als nu”.

Er zou wel weer eens een verval in den vroegeren toestand komen, zoodat veel weer zou schijnen te zijn, zooals het eens geweest was. Maar het leven zou zijn invloed doen gevoelen, want waar leven is geweest, daar moet het anders zijn dan waar het leven zich niet heeft doen gelden. God, in de gedaante van Ambrose Holt, had hen tezaam gebracht, konden de komende dagen hen dan weder scheiden? Schijnbaar zouden zij het kunnen, maar er leefde in Lincoln iets van Blossom en in Blossom iets van Lincoln, omdat zij tezamen geweten hadden, wat geen van beiden alleen had kunnen weten.

Het was alles ook nogal grappig; Ambrose Holt zou lachen. Wat was het, dat zij eerst gewild had en toch ook weer niet? Zij was het bijna vergeten; alles verandert zoo snel.

Zij had niet Blossom genoemd willen worden. Onbeduidend

— staande aan een graf, scheen dat onbeduidend, hoewel het niet onbeduidend was, wat zij bedoelde. Wat had Ambrose Holt gezegd? „Je zult Harriette zijn; alsof ik zou voortgaan met je als Harriette te zien”.

Zij kon nu geduldiger zijn. Zij begreep meer en daarom behoefde zij minder te vragen. Het was goed zoo. Men nam wat er was en ging door. Het was allemaal een reis, een prettige reis. „De dood is opgegaan in overwinning”, had de dominee gezegd. „Maak er een overwinning van”, zeide zij tot zichzelf, „maak er een overwinning van”.

„De genade van Onzen Heer Jezus Christus en de liefde van God en de gemeenschap van den Heiligen Geest mogen voor eeuwig met ons zijn”.

Toen wendden zij zich om — zij en de Mater, haar vader en Lincoln, om hem over te laten aan vreemden, die zijn graf zouden vullen.

Zij keerde terug en terwijl zij den wachtenden mannen een wenk gaf, stond zij daar een oogenblik alleen. De vogel, die de plechtigheid had meegemaakt, zong door. „Het is Harriette”, zeide haar hart. „Ik zal gedenken. Ik dank u. Vaarwel”.

Lincoln had op haar gewacht en tezamen gingen zij verder.

E I N D E

EEN TOSCAANSCH E STAD IN DE LATERE MIDDELEEUWEN

20)

DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKI

BIJ deze aanvallers sloten zich vele baronnen en heeren uit den omtrek aan, die zich in hun kasteelen niet konden verdedigen, deze aan de republiek verkochten en na wat paarden te hebben gekocht en wat huurlingen te hebben aangeworven, op roof uit gingen. De steden stelden speciale wachtdiensten in, die de nadering van rooverbenden moesten melden. Op de meest bedreigde plaatsen en op de toppen der heuvels werden posten uitgezet, waaraan bereden koeriers werden toegevoegd, die ingeval van nood zich in alle richtingen moesten verspreiden en de boeren moesten waarschuwen, zoo snel mogelijk hun koren en andere bezittingen naar de versterkte plaatsen te brengen. Op een van den toren der dorpskerk gegeven teken werd het geheele dorp ontruimd en alle inwoners snelden met pak en zak naar de stad. De compagna's, grootendeels bestaande uit Duitschers, Engelschen en Hongaren, het uitschot van de soldaten, gewoon aan gruwelen en rooverij, trokken in afdeelingen van honderd of twee honderd tot duizend ruiters voort en achter hen aan zwermden heele drommen van booswichten en vrouwen van slechte zeden, dorstend naar bloed en tuk op buit. En wanneer in stad of gehucht alles weggeroofd was, stak het gepeupel de huizen in brand, zoodat hun rooftocht zich afteekende door laaiende vlammen en rookende puinhoopen. Op hun weg werden de velden verwoest, het nog onrijpe koren menigmaal geoogst voor paardenvoer en de bevolking, ten einde raad, volgde het spoor van de benden om zich eveneens door roof in het leven te houden. In de verwoeste streken namen de wilde dieren toe. Alle cultuur was vernietigd en het land werd één woestenij. De steden konden de lasten, door het voortdurend betalen van losprijzen teweeggebracht, niet meer dragen. Sommige aanvoerders legden de stad haast blijvende schattingen op. Het bestuur van Siena, niet wetende wat te beginnen, buiten staat de belastingen te verhoogen, besloot in het jaar 1382 een groote commissie te benoemen, die zou moeten onderzoeken, welke bezuinigingen er bij de openbare administratie konden worden ingevoerd. Deze commissie publiceerde haar „Provvedimenti economici, in naam van den Allerhoogsten God en Zijne gezegende Moeder Vergine Maria en in naam van het gansche Hemelsche Hof”, voorschriften aangaande bezuinigingen, toll en andere bronnen van inkomsten der republiek. De Provvedimenti waren van weinig nut; het kwaad stak in de onderlinge tweedracht, in de partijtwisten, die Siena inwendig verzwakten. Een der oude Italiaansche geschiedschrijvers noemde het Siena van dien tijd een republikeinsche baaierd. Tot een dergelijke verwarring hebben het meest bijgedragen de zoogenaamde „monti”, partijen, afkomstig van de oligarchieën, die langen tijd aan het bewind waren geweest. In den loop der jaren hebben zich vijf belangrijke monti gevormd: de Gentiluomini, de partij van den ouden adel, de Nove, de partij der regeering van „negen”, de Dodici en ten slotte twee demagogische partijen: de Riformatori en de monte del Popolo.

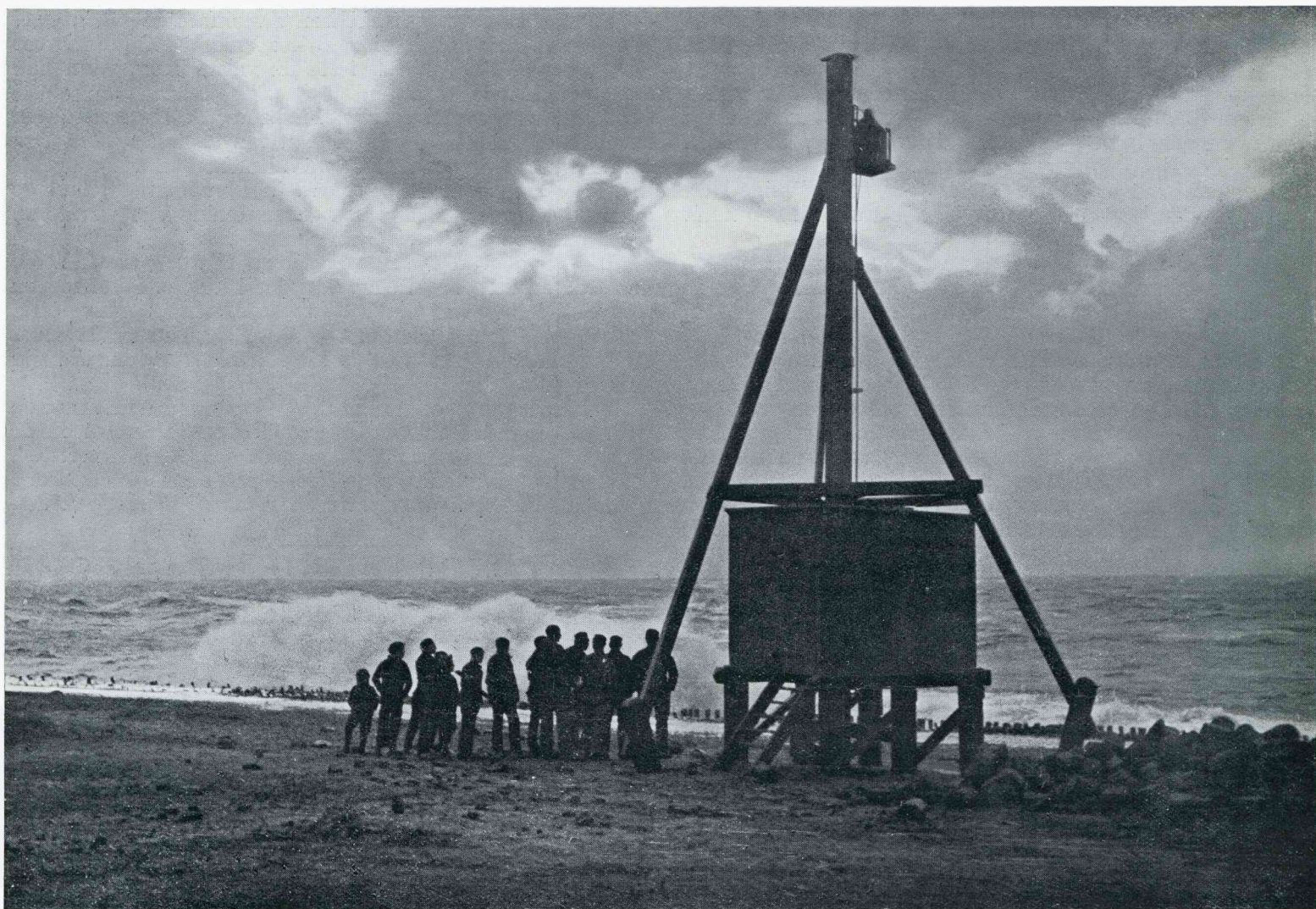

Foto Kahle

HET LICHT IN DEN NACHT. HET ELECTRISCH GROEN, ROOD EN WIT ONDERBROKEN LICHT OP HET ZUIDERHOOFD TE WESTKAPELLE

HET LICHT IN DEN NACHT

DOOR WILLEM STUMPF

ALS op een deel der aarde het zonlicht verdwijnt en de landen aan de oceanen en zeeën in de diepe duisternis verzinken, dan worden door menschenhanden langs alle kusten lichten ontstoken. Van kaap tot kaap, bij rotsen en zandbanken, bij rivieren, inhammen en havens stralen, flikkeren en schitteren lichtpunten: seinen in den donkeren nacht! Er zijn er bij die, als een heldere ster aanden horizon, rustig, onbewogen hun stil schijnsel laten stralen, andere slingeren hun licht als stralenbundels de donkere ruimte in en strepen de dreigende wolkgevaarten in hun bliksemsnelle belichting. Weer andere flikkeren, dooven en flikkeren weer in regelmaat van opvolging, gehoorzaam aan een verborgen mechaniek. Ginds dobbert, mijlen ver in zee verankerd, een lichtschip dat 's nachts kleurige lichten voert in top en masten, een wegwijzer die mijlen ver zichtbaar is, een mijlpaal in het onstuimige water van den oceaan. Bij alle havens, met pieren en steenen hoofden meters ver het woeste water ingebouwd, wijzen vaste lichten, altijd rood, groen en wit, waar de juiste weg te vinden is door de dikke duisternis naar de veilige plaats van bestemming. Langs oceanen, golven en zeeën, van kust tot kust, van kaap tot kaap en haven tot haven zijn daar onveranderd, altijd vast in vorm, kleur en schijnvermogen de waarschuwendelichten: symbool van onderling verband tusschen alle volken die de wereldzeeën bevaren. In stille maannachten zijn de milliarden sterren, in hun ongerepte majesteit en vaste banen betrouwbare weg-bepalers, maar voor den zeeman op zijn schip, als hij door het geweld van stormen en golven bedacht moet zijn op koersverschil en niet zeker is van zijn bestek, zijn de trouwe wachters langs de kusten, met hun gezegende straling, de onfeilbare helpers om zich met zekerheid te oriënteren en de noodige correcties in zijn vaart aan te brengen. Zij staan daar, de stille of flikkerende lichten, in de kokende branding of hoog verheven, dichtbij of op uren afstand van elkaar, maar altijd vormend, van kust tot kust, een vasten gordel van veiligheid voor ieder, die in vol vertrouwen op hun

zekerheid het zeegat uitgaat! Er is een internationale taal die alle zeevarenden der wereld verstaan, de stomme taal van vuurtorens en lichtschepen, van seinhuizen, opstanden en kustlichten. De gezagvoerder op zijn machtig zeekasteel zoo goed als de simpele visschersman op zijn armzalige haringbuis, elke „Schipper op zijn schip naast God” heeft te gehoorzamen aan een wet die bindend is voor allen die aan boord regeeren. Bij zonsondergang zijn zij verplicht hun lichten te ontsteken, het rechter-boordlicht is altijd groen, het linker rood, de toplichten wit: nooit anders. Gaan zij voor anker, dan wijst een bepaald licht waar het schip rust. Sleepbooten, met die kabels en tros, hebben vaste seinen om te waarschuwen dat achter de sleepboot de vrije vaart wordt belemmerd door die kabels en tros. Ook de visschersman die achter zijn vleet dobbert, moet dit door lichten duidelijk kenbaar maken. Het verkeer is voor allen, groot of klein, gelijk, men passeert elkaar op voorgeschreven wijze, altijd rood op rood. Het verkeer op onze Noordzee is drukker dan men denkt. Studieboeken noemen ons negen verschillende „stoomlanen” alleen reeds tusschen de meest bezochte Nederlandsche, Belgische, Engelsche en Duitsche havens. Daar zijn stoomlanen met onafgebroken dag en nachtdienst, met driedaagsche vaart, ook weekdiensten, alles volgens vaste roosters. En al die schepen op de stoomlanen en in de vrije vaart zijn saamhoorig. Overdag spreken zij onderling en met den wal een geheimzinnige taal met kleurige vlaggen en wimpels, 's nachts zijn zij voor hun veilige vaart aangewezen op de voorgeschreven lichten, die zij hebben te voeren en op die, welke langs de kusten staan. Welke hun richting is en waar zij zich bevinden, zij zijn alle gebonden door één en dezelfde wet! — De machtige steamers en groote vrachtschepen, de schepen van de „groote vaart” hebben betrekkelijk weinig te maken met onze ingewikkelde kustverlichting. Eenmaal veilig en wel de drukke haven uitgeloodst, kiezen zij al gauw het ruime sop en wordt de vaste route, dikwijls ver van de kusten, gevolgd. Maar voor de

honderden en honderden schepen van de „kleine vaart” is de kustverlichting, met haar vuurtorens, lichtschepen, seinhuizen, opstanden, betonning en bebakening onontbeerlijk. Met hun kleine vrachtschepen, hun trawlers, beugen, loggers, buizen en zeilschepen trekken de kleine schippers dag in, dag uit, er op uit. Vandaag zitten zij onder den Engelschen of Schotschen wal, morgen zoeken zij het meer noordelijker. Dagen, soms weken, blijft de visschersman achter de netten zijn geluk beproeven, voordat de terugtocht weer wordt aanvaard. Zijn dagvaart bij helder weer is safe. Als hij, kort onder den wal, overdag bij goed zicht zich verkennen kan aan de talrijke bekende merken: een hooge vuurtoren daar, een lichtopstandhier, de spitse toren van het kleine zeedorp, een hooge duintop of een eenzaam gebouwtje aan het strand, dan heeft hij een veilige vaart, laat zijn stuurman zijn gangetje gaan en droomt in zijn hut van Behouden Thuiskomst. Maar de gesteldheid langs onze Noordzeekust is afhankelijk van atmosferischen invloed en doorgaans niet gunstig! Bij heilig weer is het zicht slecht, dan zijn de merken aan den wal niet te herkennen. De lichten, zijn betrouwbare wegwijzers, worden pas na zons-ondergang ontstoken, daarop wachten is tijdverlies! Bij slecht weer moet de schipper toonen dat hij voor zijn vak bekwaam is. Als er geen waarneming mogelijk is door dik weer, dan is hij aangewezen op kompas, dieplood en loglijn. Bij slecht weer zal geen verstandig schipper zijn lood opgerold laten. Hij móét wel looden, omdat de diepte van de Noordzee zeer verschillend is. Bij de Noorsche kust is de diepte soms wel 270 vadem, maar om en nabij Doggersbank bedraagt deze slechts 5 vadem! Er loopt langs onze kust een z.g. tien-vademlijn, maar die lijn is niet betrouwbaar en loopt niet evenwijdig met onze kust. Zoo vindt de zeeman b.v. bij Katwijk 10 vaders (1 vadem = 6 voet; 1 Meter = 3,5 voet) op 5 zeemijlen uit den wal (1 breedtegraad = 60 zeemijlen). Boven Zandvoort is de afstand teruggelopen tot 3 zeemijlen, bij IJmuiden weer 11 en boven Egmond, bij de Hondbossche zeewering, weer 2 à 3 zeemijlen. Een onregelmatigheid in diepte dus die gevaar kan opleveren wanneer de diepte niet geregeld wordt gecontroleerd. De toren op Egmond heeft dan ook een roode sector om de schepen op de kromming van de vademlijn te wijzen. Bij de Wielingen komen zelfs variaties voor, dicht bij elkaar, van 14 à 15 tot 5 vadem water! Deze zeer groote verschillen worden veroorzaakt door de onregelmatigheid van den zeebodem; er zijn hooge zandruggen met steile kanten en geulen die zich mijlen ver onder water uitstrekken. De zeebodem is een landschap met bergen en dalen. Onze kust is nog altijd gevaarlijk, niet alleen door de verschillende diepten maar evengoed door de vele zandbanken die zich dikwijls gedeeltelijk verplaatsen door den invloed van de wisselende getijstroomen. De gronden bij het lichtschip Haaks bij Texel heeten niet voor niets het Zeemanskerkhof: daar liggen ontelbare wrakken onder het zand begraven! Niettegenstaande het nabij gelegen lichtschip, de noodige lichten en brulboeien, raken daar nog altijd schepen bezet door onoplettendheid van den schipper. Het varen overdag, bij dik weer en slecht zicht, vereischt de noodige nauwkeurigheid en wee den zeeman over wien door den Hoo-gen Raad voor de Scheepvaart het tua culpa wordt uitgesproken omdat hij niet geregeld heeft gelood. Looden is zijn plicht, verzuim een bewijs van slechte navigatie, dat door de wijze rechters zeer streng wordt gestraft. Maar als de avond daalt en de eerste lichten worden ontstoken, dan krijgt de zeeman zijn hulp door de talrijke wegwijzers die hem tot geleide dienen. Hij moet zijn oogen den kost geven. Voor zijn veiligheid is naar menschenvermogen gezorgd. De hooge vuurtorens zijn zijn groote verkenner. Hij weet precies als de vuurtoren van Kijkduin uit zicht verdwijnt — de zeemans-term is „loslaat” — wanneer de volgende toren van Egmond in zicht moet komen, hij weet de juiste ligging van alle torens. Vergissen kan hij zich niet, want elke toren toont hem een licht, verschillend in karakter en schijnvermogen van dat van andere torens. Alle andere lichten langs de kust zijn feitelijk geleide-lichten die de juiste route aangeven, hij moet de voorschriften volgen die hij in zijn Zeemansgids kan vinden. Soms luidt het voorschrift, dat hij zijn schip dusdanig moet sturen, dat die geleide-lichten in elkaar loopen, dus „in-én”. De schipper krijgt dan „Merk A of B in-én”. Is het moment gekomen dat hij dit voorschrift „geleide-lichten in-én” moet loslaten, dus van koers veranderen, dan wordt hij tijdig gewaarschuwd door een ander licht, den z.g. verklikker, dat hem door kleurwisseling de dan te volgen route aangeeft, totdat hij straks weer een ander licht krijgt en kort daarna weer de

volgende hooge vuurtoren in zicht moet komen. Zijn weg is hem nauwkeurig voorgeschreven. Dit combinatie-systeem van vuurtorens, geleide-lichten en seinen is even betrouwbaar als zijn kompas, omdat hij weet, dat er pijnlijk nauwkeurig wordt gewaakt voor absoluut zeker functionneeren van alle lichten en seinen. Bij iedere haven die in zicht komt zal de zeeman zijn seinen vinden. Hij kan zien of de haven vrij is of gesloten, of er loodsen kunnen worden afgegeven. Alles wat hij noodig heeft te weten wordt hem kenbaar gemaakt. Van bepaalde stations krijgt hij weerberichten, stormseinen, tijdseinen, ook getijseinen, overdag door een ingewikkeld systeem van ballen, kegels en vlaggen, 's nachts door kleurige lichten en seinen. In waarheid heeft de zeeman door deze voortreffelijke verzorging Behouden Thuiskomst zoo goed als in eigen hand. Samenloopende omstandigheden, toeval, overmacht en noodlot kunnen hem, zoo goed als ieder ander aan den wal, parten spelen, maar als hij de onfeilbare wachters langs onze kusten getrouwelijk volgt, zal hem geen gevaar dreigen. En krijgt hij onverhoopt averij, is hij aangewezen op directe hulp van den wal, dan kan hij zijn seinen geven en er vast op rekenen dat hij hulp krijgt ook! „Schip in nood” heeft, ook in de drukste havens, altijd en overal voorrang. ☞ Kustwacht en kustverlichting ressorteeren onder het Departement van Defensie, afdeling Marine, maar de werkelijke verzorging van alles wat daar in donkere nachten straalt en schittert en wat overdag uit seinhuizen en opstanden den opvarenden wordt medegedeeld, is toevertrouwd aan het Loodswezen. De directeuren van de verschillende districten, met hun uitgebreiden staf van hooge en lage beambten, dragen de verantwoordelijkheid dat het zeer uitgebreide systeem zonder stoornis functionneert. En dat die verantwoordelijkheid groot is kunnen wij ons wel voorstellen, immers één uitgedoofde vuurtoren of één losgeslagen lichtschip kan aanleiding geven tot onherstelbare

VAN SPEYK'S VUURTOREN TE EGMOND AAN ZEE

rampen. Elk licht, hoe onbeduidend ook, is een schakel in den langen ketting van het combinatiesysteem. Het geheele systeem zou men gevoelig in afdeelingen kunnen indeelen. De belangrijkste afdeeling is wel de kustwacht. Langs onze geheele Nederlandsche kust bestaat een kustwacht, zoodat het zelden zal voorkomen dat er iets belangrijks, waarneembaar door middel van kijkers, in zee voorkomt, zonder dat het wordt opgemerkt en er zoo noodig hulp geboden kan worden. In deze kustwacht zijn opgenomen de vuurtorens en de reddingbootstations. De kustwacht is ingedeeld in 42 stations. Seinen met voorbijgaande schepen kunnen gewisseld worden met 18 stations, waarvan er drie voorzien zijn van draadloze telegrafie en een van draadloze telefonie. Het station Scheveningen stuurt dagelijks op een bepaald uur draadloos het weerbericht van 't K. N. M. I. uit, zoo noodig gevolgd door stormseinen, eventueel ook ijsberichten en bovendien een algemeen bericht aan opvarenden. De berichten worden in het Nederlandsch en Engelsch uitgezonden. De stormseinen kunnen worden afgezonden door 57 posten, het hoofdstation is op de Bilt. Getijseinen geven slechts drie stations: Hoek van Holland, Scheveningen en IJmuiden. Als wij lezen, dat b.v. Hoek van Holland 23 manieren heeft om te seinen en IJmuiden 15, na zonsondergang door gekleurde lichten, kan men zich eenigszins voorstellen hoe ingewikkeld alleen reeds die getijseinen zijn en ook, dat een schipper heel wat in zijn hoofd moet hebben om daaruit wijs te worden! Voor reddingbooten zijn er 36 stations, waarvan er drie meer dan één boot in dienst hebben, Als er een schip in nood is seint de vuurtoren, dat het schip is opgemerkt en spoedig daarna, dat er hulp op komst is. Is het reddingbootstation niet in de directe nabijheid van een vuurtoren, dan geeft het station zelf het schip in nood bericht. Vuurpijlen om te seinen zijn op ieder station aanwezig. Als de boot klaar is om uit te varen krijgt het schip bericht. De vuurtorens zijn ingedeeld bij de kustwacht, wij hebben er langs onze Noordzeekust 25 staan. Het karakter van iederen toren is verschillend, het schijnvermogen is afwisselend en de periode waarin zich het verschijnsel voordoet is bij iederen toren anders. De toren op Egmond b.v. is ingeschakeld op acht seconden licht, twee seconden duister, drie seconden licht en dan weer twee seconden duister, twee lichtperiodes dus in iedere vijftien seconden. IJmuiden heeft een geheel ander karakter, daar is de periode: 0,1—4,9, in vijf seconden dus een zéér korte flikkering. Noordwijk is meer ingewikkeld, daar is het verschijnsel: 8—2—3—2—3—2. De toren bij Westkapelle en de Brandaris hebben hetzelfde verschijnsel: 0,2—4,8; maar gezien de ligging van de beide torens is hier verwisseling uitgesloten. Door Marine, afdeeling Hydrografie, wordt een zorgvuldig bijge-

werkte lichtenlijst uitgegeven, waarin alle lichten langs de kusten van onze Noordzee zijn opgenomen. Alle bijzonderheden, ligging in graden, beschrijving, karakter, kleur van het licht, hoogte in Meters, periode licht en duister, zichtbaarheid in zeemijlen bij helder en slecht weer, vindt de zeeman daarin vermeld. Het is dus onmogelijk, dat zeevarenden zich in het licht van een vuurtoren kunnen vergissen. De lichtenlijst is het woordenboek waarin geen fouten voorkomen. De toren van Scheveningen heeft in den bovensten koepel van het torenlicht een speciaal licht voor de luchtvaart, hij is de eenige toren, langs onze kusten, die een oriënteringslicht heeft ten dienste van de aviatiek. (Slot volgt)

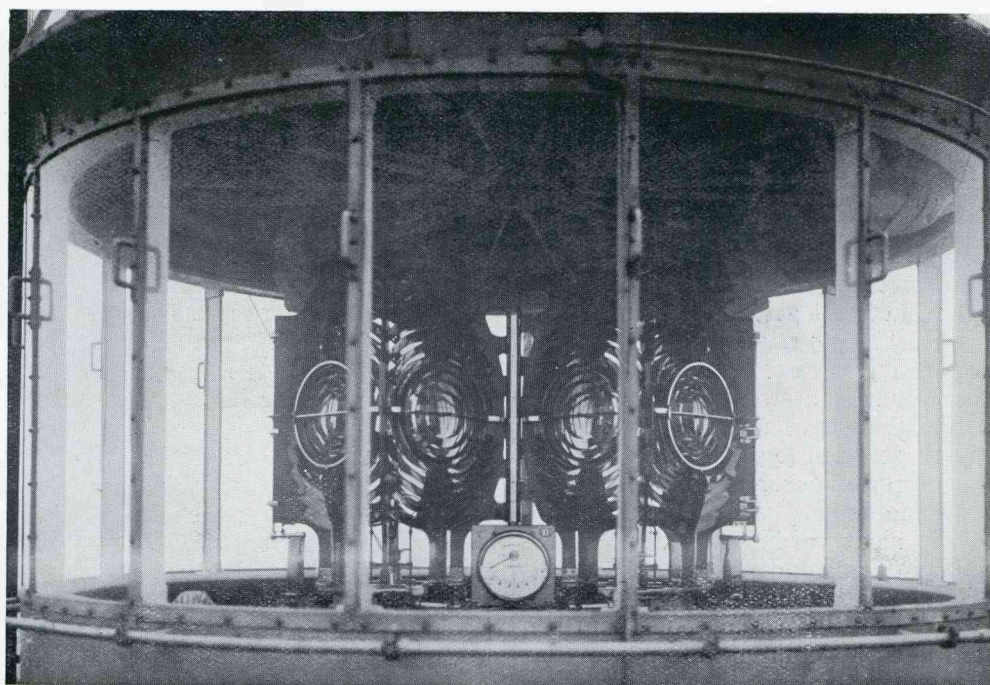
VUURTOREN TE SCHEVENINGEN

Met draailicht voor de scheepvaart en in den koepel het lichttoestel voor de luchtvaart

Bij de Indianen in Canada

DOOR CHRISTIAN LEDEN

De eerste Indianen, onder wie ik me geruimen tijd ophield, waren de Cree-Indianen, tusschen Onion Lake en Beaver River, die mij ook door de pelshandelaren van de Hudson Bay Company als de primitiefste der Indiaansche stammen van Noordwest-Canada afgeschilderd waren. Aanvankelijk waren zij nogal terughoudend. De kinderen en vrouwen hielden zich in hun tenten verborgen en slechts enkele mannen waren nu en dan te zien. Het gelukte mij echter een man, die een weinig Engelsch kende, als tolk te engageren, en met zijn hulp kon ik dezen menschen nu aan het verstand brengen, wat ik van hen wilde. De aanbevelingsbrieven, die ik van de Canadeesche regeering meegekregen had, schenen in den beginne in 't geheel geen indruk op hen te maken en zoo restte mij voorloopig niets anders, dan rustig af te wachten en de Indianen door mijn onverschilligheid te imponeren. Intusschen toog ik op jacht. Het landschap was verrukkelijk, bezaaid met grootere en kleinere meren, die vol wilde eenden zaten en overal in den omtrek, in de boschjes en struiken, wemelde het van veldhoenders, de zogenaamde Prairiechicken. Eindelijk kreeg ik door den Indiaanschen tolk bericht van het stamhoofd, dat hij mij in zijn tent wenschte te zien. Het opperhoofd was een forsche, slanke man op rijperen leeftijd, met scherpe gelaatstreken en statig voorkomen. Nadat ik hem medegedeeld had, wat ik bij zijn menschen wilde en wij geschenken hadden uitgewisseld, werd ik door hem en zijn familie zeer vriendelijk behandeld. Het stamhoofd hield nu ter mijner eere een vloeiende rede, die mij in zijn taaltje wonderlijk voorkwam. Zijn wijze van spreken, zijn rust en waardigheid, zijn gebaren en geheel zijn optreden waren die van den grand seigneur. Nu kon ik aanvangen met mijn

KIJKJE IN DE LANTAARN VAN DEN BRANDARIS

gelaatstreken en statig voorkomen. Nadat ik hem medegedeeld had, wat ik bij zijn menschen wilde en wij geschenken hadden uitgewisseld, werd ik door hem en zijn familie zeer vriendelijk behandeld. Het stamhoofd hield nu ter mijner eere een vloeiende rede, die mij in zijn taaltje wonderlijk voorkwam. Zijn wijze van spreken, zijn rust en waardigheid, zijn gebaren en geheel zijn optreden waren die van den grand seigneur. Nu kon ik aanvangen met mijn

arbeid onder deze mensen. Ik haalde mijn phonograaf voor den dag, nam hun oude liederen op en begon ethnographische voorwerpen te verzamelen. Weliswaar droegen deze Indianen reeds europeesche kleeën, maar zij hadden toch nog uit ethnographisch oogpunt zeer interessante amuletten, medicijnen enz. Iederen dag reed ik te paard of per

wagen met mijn Indiaanschen tolk erop uit, telkens naar nieuwe Indianen-kampen, en ik kan zeggen, dat ik alles, wat er op volkenkundig gebied te vinden was, verzamelde. ☼ De avonden benutte ik om de zeden en gewoonten dezer menschen zoo volledig mogelijk te leeren kennen en het gelukte mij ook, eenige van hun oude sagen en vertellingen op te teekenen. Ik werd ook van alle zijden tot hun onderscheidene dansen feestavonden uitgenoodigd, die meermalen, vooral wanneer krijgsdansen werden opgevoerd, tot diep in den nacht duurden. ☼ Ten gunste dezer Indianen moet ik zeggen, dat zij zich als gentleman gedroegen, en dat mijn samenzijn met hen tot mijn aangenaamste herinneringen behoort. Zij waren ook veel zindelijker, dan men zou denken. Zoo verwisselden zij voortdurend de plaats hunner tenten en hadden daardoor niet alleen steeds weer een zuiveren grasbodem, maar deze verandering van woonplaats was hun ook aanleiding alles stofvrij en zuiver te maken en hun huisraad te reinigen. Natuurlijk verplaatsen de Indianen hun tenten ook om andere reden, zoo, wanneer ze op jacht gaan of uit een godsdienstig of bijgeloovig motief, bv. wanneer iemand in het kamp overleden is.

In dit laatste geval werd niet slechts de woonplaats der bepaalde familie veranderd, maar het geheele kamp trok enkele kilometers ver weg van de plaats, waar het sterfgeval zich had voorgedaan. In tegenstelling tot hun ras-verwanten, de Eskimo's, die nooit baden, kennen de Cree-Indianen zelfs het stoombad, dat echter in geen geval ingevoerd is door

contact met de blanken. Veel eerder is het een oud indiaansch gebruik, dat in zeker opzicht met hun godsdienstige voorstellingen samenhangt. Ik had meermalen gelegenheid, Indianen in het stoombad gade te slaan en ben zelfs één keer ook in het stoombad geweest. Het badhuis bestaat uit een koepelvormig geraamte uit berken- of wilgentakken, groot genoeg, dat twee of drie Indianen daaronder gehurkt kunnen zitten. Naast dit geheel ligt een menigte doeken en vellen gereed. Midden in den aarden bodem van het badhuis is een gat gegraven, waarin gloeiend-heete steenen gelegd worden, en de bodem wordt telkens met frisch, pas gesneden gras belegd. Een schotel water en een bundel riet staan naast het gat in

den bodem en buiten brandt een vuur, waarin de steenen gloeiend gemaakt worden. De Indianen, die willen baden, kruipen naakt in het badhuis en zitten daar dus eng op een gehurkt in. De badknecht, een andere Indiaan, bedekt het geraamte met doeken en vellen en laat slechts een kleine opening vrij. Dan neemt hij de gloeiende steenen uit het vuur en legt die in het hierboven vermelde gat in den bodem van het badhuis. Hij stopt dan de vredespijp en reikt die aan den bader; wanneer er meer zijn, aan den oudste. Deze doet eenige trekken aan de pijp en reikt haar

dan aan een der anderen over. Dit is het begin van een religieuze ceremonie. Na eenige oogenblikken van zeer ernstig betrachte stilte brengt de oudste den pijpsteel, die hij met beide handen vasthoudt, ter hoogte van het gezicht. Dan buigt hij zich voorover en mompelt een lang gebed, begeleid door instemmend gemompel der anderen. Dan heft de

oudste een gezang aan. Wanneer het lied uit is, reikt hij de vredespijp aan den badknecht buiten, die nu het laatste kleine gat van het badhuis toedekt. Met een bundel riet wordt nu eenige malen water op de heete steenen gesprenkeld en elken keer stijgt een verstikkend warme dampwolk op. ☼ Na eenige oogenblikken begint de oudste opnieuw te bidden en te zingen en sprenkelt water op de steenen; vervolgens roept hij den badknecht, die een deel van de bedekking wegneemt en uit de witte dampwolken komen de bloedroode Indianen-lichamen te voorschijn en rollen zich in het gras. Door mijn tolk kon ik vaststellen, dat de gebeden te eere zijn der voorvaderen, die dit stoombad hebben uitgevonden en dat het lied ervan vertelt, dat men sindsdien steeds op deze wijze gebed heeft. ☼ De muziek der Indianen is zeer gevoelvol. Zij hebben geen idee van harmonieuze muziek, maar hebben daartegenover een zeer sterk ontwikkeld gevoel voor rythme en een zeer eigenaardige wijze van voordracht. ☼ Hun liederen zijn meermalen wat het rythme betreft, zóó gecompliceerd, dat aan het nauwkeurig opschrijven ervan de grootste moeilijkheden verbonden zijn. ☼ Ten deele zijn hun liederen met, ten deele zonder tekst.

Meermalen onderbreken zij het eigenlijke lied en reciteeren een meestal voor de vuist gemaakt recitatief of spreken den een of anderen wensch uit, zooals bijvoorbeeld: „Ik wilde, dat ik ver in het Zuiden was” of „Was mijn liefste maar hier”. ☼ Karakteristiek voor de wijze van voordracht der Indianen is het sterke ademhalings-geruisch bij de hooge tonen, in het

bijzonder bij het begin van een motief en een glissando naar lagere tonen. In deze eigenaardigheden nadert de muziek der Indianen die der Eskimo's. Zij hebben liederen voor welhaast elke gelegenheid: dansliederen, krijgsliederen, liefdesliederen, hazardspellieder. ☼ De kunstzinnige gaven der Indianen staan volgens mij zeer hoog. Zij zijn bijna allen musikaal. Ieder hunner is componist en dichter. Zij hebben een uitgesproken talent voor tooneelspelen en zijn groote redenaars. Zij hebben ook een goed ontwikkeld zin voor kleuren en maken schitterende ornamenten. Kwadraten en gebroken lijnen domineeren in hun ornamenteerkunst. ☼ Wat de moraal dezer Indianen aangaat: deze was niet slecht; de

hoogststaande moraal hadden zij, die het minst met de beschaving in aanraking waren geweest. Ik maak de uitspraak van een Engelsch-Canadeeschen Indianen-agent tot de mijne, die zeide: „Een volbloed-Indiaan is steeds een gentleman.” Ik liet heel mijn hebben en houden zoo maar liggen, maar nooit raakte er iets weg. ☼ Toen ik met mijn ethnologisch werk onder de Cree-Indianen klaar was en andere stammen wilde gaan bezoeken, had ik me zoo aan deze menschen gehecht, dat het mij zwaar viel, mij van hen los te rukken. (Slot volgt)

Foto Leden

BIJ DE INDIANEN VAN CANADA.
CREEHOOFD MET KLEINDOCHTER

Foto Leden

TYPEN VAN CREE-INDIANEN (LINKS MET TROMMEL)

SAKSISCH PORCELEIN

DOOR MATTY VIGELIUS

DE Hollander is een verzamelaar „par droit de naissance”. Het zit hem in het bloed. Ook zijn ouders en voorouders verzamelden en zoo is menig een in het bezit van een niet onbelangrijke collectie, die de trots der familie uitmaakt. Speciaal voor porselein heeft de Hollander een zwak en men vindt dan ook heel wat van dit kostelijke materiaal in „salonkastjes” en vitrines geborgen. ☞ Van de buitenlandsche antieke Europeesche porseleinsorten geniet het Saksisch naast het Sèvres de voorkeur. Daar is dan ook alle aanleiding toe, want het is inderdaad een kostelijk materiaal en het merk met de gekruiste zwaarden duidt op een aristocratisch product dat in de twee eeuwen van zijn bestaan nog niets aan waarde heeft verloren. ☞ In Februari van dit jaar was het twee en een halve eeuw geleden, dat de uitvinder Johann Friedrich Böttger geboren werd. Het probleem van de porseleinfabricage had, sinds den invoer van het Chineesche product in Europa, vele pottenbakkers bezig gehouden; tevergeefs echter. Ondanks ontelbare pogingen gelukte het in Europa niet, het echte porselein, overeenkomende met dat van het verre Oosten, te vervaardigen. De jonge Böttger onderscheidde zich reeds als jongeling door een groote gave voor chemie. Vooral de alchemie trok hem zeer, de kunst om langs chemischen weg goud te vervaardigen. Bij een apotheker in de leer zijnde, kwam hij in aanraking met een Griekschen monnik, die hem een recept om goud te maken gaf. Na eenige proefnemingen werd Böttger spoedig de kunst meester om een veel op goud gelijkende stof samen te stellen. Zelfs zijn vrienden werden de dupe van zijn verzekeringen, dat dit inderdaad goud was en verspreidden zijn faam door Berlijn. Daar kwam deze zelfs den koning van Pruisen ter oore, die zulk een „goudmaker” uitstekend gebruiken kon om zijn chronische kastekorten aan te vullen. Hij ontbood den wonder-kunstenaar bij zich, maar dit werd den jongeling toch te bar. Hij vluchtte naar Saksen en stelde zich daar onder bescherming van den Saksischen keurvorst. Toen deze echter vernam, dat hij een „goudmaker” binnen zijn landsgrenzen herbergde, poogde hij eveneens met den jongen man in aanraking te komen, want ook hem zou een aanvulling van zijn schatkist te stade komen. De levensgeschiedenis van Böttger is een sprookje — of wel een motief voor een operette, want de man die eigenlijk een bedrieger was heeft inderdaad een „Schweinsglück” gehad. Men bood hem een zeer eervolle positie aan het Saksische hof en stelde een laboratorium te zijner beschikking, om zijn proeven uit te werken. In de hoop op het beloofde goud verleende de koning aan Böttger alle hulpmiddelen, die deze beweerde noodig te hebben en geld in overvloed. Zeventien personen bewaakten den kostbaren man, wien het aan geen luxe ontbrak. Het spreekt echter van zelf dat het met de resultaten van zijn proeven droevig gesteld was. ☞ En zoo waagde hij een poging tot ontvluchten. Heel ver kwam hij echter niet. Even voorbij Weenen werd hij weer gevat en thans nog veiliger opgeborgen in het fort Königstein te Meiszen. Hier had hij echter het geluk Tschirnhaus te leeren kennen, een uiterst geleerd en bekwaam natuurkundige, die o.a. lang te Leiden gestudeerd had en thans bezig was met proeven voor de glasfabricage. Hij wist Böttger enthousiast te stemmen voor zijn proeven omtrent porseleinfabricage, zoodat deze zijn goudmakerij, die niet anders dan zwendel was, verwisselde voor een serieuze poging om het geheim van de porseleinfabricage te ontdekken. Het moet er daar in het laboratorium der beide chemici vrij wonderlijk hebben uitgezien. Stel U voor: de vloer bedekt met kleine hoopjes van monstertjes klei, in de zakken van beide heeren monster-

tjes klei, op tafels en stoelen, overal monstertjes klei. Bij zijn proeven had Tschirnhaus wel gezien, dat de Chineezzen een apart soort klei gebruikten, de echte porselein-aarde, en hij was thans op zoek, om deze uit de voorhanden bodemmonsters op te sporen. Intusschen geraakte een van die aardige rood porseleinen Chineesche theepotjes, z.g. Boccara-potjes, in het laboratorium verzeild, waar het gerepareerd moest worden. Het was terstond voor Böttger aanleiding er zijn chemische kunsten op te probeeren en te trachten, dit materiaal na te maken, wat hem dan ook wonderwel gelukte. De keurvorst, die een beetje aan Böttger was gaan wanhopen en hem dit op onduidelzinnige wijze had doen voelen, was over deze vondst zoo verrukt, dat hij terstond Böttger weer zijn gunst verleende en hem aanmoedigde, door te gaan met het nemen van proeven. En zoo dateert uit de eerste periode van het Meisznor porselein een aantal van die sierlijke Meisznor rood steenen theepotjes, die als Böttger steengoed of Eisenporzellan in den antiekhandel voorkomen. In particuliere collecties treft men ze ook wel aan. Het ijzerporselein doelt meestal op een soort zeer hard, donker-grijs of grijs-bruin steengoed, dat bij zeer hoge temperaturen gebakken werd. Een voordeel van dit materiaal was,

SAKSISCH PORCELEIN. THEEPOTJE VAN HEROLD

dat het zich op uitnemende wijze leende tot modeleen, tot graveeren en slijpen, zoodat de decoratie vaak aan de kunst van den goudsmid herinnert en de modeleurs dan ook niet zelden uit het goudsmidsvak gerequireerd werden. ☞ Maar hoe ver Böttger ook gekomen was, zijn eerezucht was geprikkeld en hij was nog verre van voldaan, want het echte, witte porselein had hij nog altijd niet gevonden. Toch duurde het nu niet lang meer, of de wensch van zijn leven zou in vervulling gaan. In het najaar van 1708 bespeurde hij, met zijn proeven op den goeden weg te zijn, en al was het porselein nog niet volmaakt, al kromp het nog op een schrikbarende manier bij het „vuren”, zoodat slechts een

enkel stuk onbeschadigd uit den oven te voorschijn kwam, op 28 Maart 1709 kon hij den koning mededeelen, dat het hem eindelijk gelukt was, „het goede, witte porselein, evenals de allerfijnste glazuur en het daarbij behoorende schilderwerk, dat voor het Oost-Indische niet onderdoet”, te vervaardigen. Thans werd er niet gerust, voor er een porseleinfabriek gesticht was te Dresden, die echter kort daarna, met het oog op de veiligheid van het fabrieksgeheim, naar Meiszen werd verlegd, — en sindsdien daar is gebleven. ☞ De keurvorst was in de wolken over zijn knappen „goudmaker”, die thans — het zou spoedig blijken — er in geslaagd was, inderdaad goud te maken, zij het dan in de gedaante van het uiterst kostbare en waardevolle porselein, dat spoedig aanzienlijke sommen in ’s vorsten zakken deed vloeien. Maar nog waren lang niet alle moeilijkheden overwonnen. Men bezat geen goede vormen. De techniek der beschildering moest al tastend geleerd worden. Veel uit dezen allervroegsten tijd is dan ook niet beschilderd en in zijn eenvoud allerbekoorlijkst. Maar Böttger rustte niet, voor het hem gelukte ook de techniek van het beschilderen onder de knie te krijgen. Vooral had men moeite met het blauw, zooals de Chineezzen dit zoo meesterlijk wisten te hanteeren. Toen het na jaren lang zoeken gelukte een mooi cobaltblauw te verkrijgen, was men zoo gelukkig met deze ontdekking, dat men ze heel vaak toepaste, zoodat veel vroeg-Saksisch in enkel blauw is uitgevoerd. Maar daarnaast heerschten decoratie-motieven, die aan het polychrome Chineesch waren ontleend. Doch de bloei van het beschilderde Saksisch heeft Böttger niet meer beleefd. Hij stierf nog jong in 1719, na een zeer onregelmatig leven. Men zegt, dat de keurvorst de tijding van zijn dood met een zekere

voldoening ontving, want hij kreeg daardoor de handen vrij om eenige noodzakelijke verbeteringen in de leiding van de fabriek aan te brengen. Maar geheel naar zijn zin ging het daarom toch nog niet en zoo zien we den vorst in 1731 zelf het bestuur der fabriek in handen nemen en tot zijn dood twee jaar later de directeursfunctie vervullen! Intusschen was de aandacht van commissarissen der fabriek gevallen op een jong porseleinschilder, Johann Gregor Herold, die niet alleen uitmuntte in de schildering van onderglazuur-blauw, doch niet minder in kleuren, die tegen de hitte van den oven bestand bleken. Na den dood van Böttger droeg men hem de leiding der zaken op en daar hij niet alleen een begaafd kunstenaar was, doch tevens iemand, die de porseleintechniek en de chemie volkomen beheerschte, ging de fabriek een groote uitbreiding en bloei tegemoet. Hij moet een bijzonder aangenaam mensch geweest zijn en in 1723 werd hij voorgedragen voor den titel van Hofschilder. Maar de geheimen van de fabriek werden hem eerst in 1731, dus toen reeds de keurvorst zelf er den scepter zwaaide, toevertrouwd. Zeer veel van het beste werk uit de beginperiode van de Meisznfabriek moet aan de bedreven hand van Herold worden toegeschreven. Ook het hierbij afgebeelde theepotje, met de voor dien tijd zoo typische „Chinoiserie” is van zijn hand. Men ziet van welk een sterk decoratief talent dit blijk geeft. In het jaar 1731 wordt ook Johann Joachim Kändler naar Meiszen geroepen. Hij is een bekend beeldhouwer en modelleur en de vorst had hem noodig om de groote dierfiguren te modelleeren, die hij voor zijn Japansch paleis te Dresden bestemd had. Maar vooral kennen we Kändler uit zijn gracieuse plastiekjes, zoo typisch bij het Rococotijdvak behorend. Ze waren oorspronkelijk bestemd als „pièce de milieu” op de gedekte dinertafel, dus niet voor „porseleinkastjes” en dressoirs, waar we ze tegenwoordig meestal zien. Herold en Kändler hebben er niet weinig toe bijgedragen om aan het Saksisch dien wereldnaam te bezorgen, die het boven andere porseleinen uit dien tijd veroverd heeft. Maar alles was dan ook even volmaakt: pâte (het eigenlijke kleideeg), glazuur, schildering en decoratie, terwijl de vorm uiterst verfijnd was en dikwijls van een overladenheid blijk geeft, die bij die jaren paste. Een vrij veelvuldig voorkomend type vormt het z.g. fondporselein, dat dateert tusschen 1725 en 1730 en ten duidelijkste de vindingrijkheid en fijnen smaak van Herold demonstreert. De voorwerpen zijn meestal beschilderd in een of andere grondkleur, waarop een wit paneeltje is uitgespaard, dat dan later weer meestal met een landschapje of havengezichtje en soms ook met portretten werd beschilderd. Meestal is dan dit schildje in een sierlijk lijstwerk van gouden krullen gevat. Vaak wordt geel of een diepe kleur paars gebruikt als grondkleur, doch bruin en groen waren haast even geliefd, evenals een zekere tint oudrose. Soms geven de uitgespaarde paneeltjes een decoratie met familiewapen te zien. Mij is zulk een serviesje bekend, dat tevens uiterst luxueus geheel met bladgoud van binnen bekleed is, zelfs de kopjes. Ik weet niet of thee bijzonder aantrekkelijk in dit gouden geheel geprikt zal hebben, maar ongetwijfeld heeft dit serviesje aan een voorname personage, waarschijnlijk aan een of anderen vorst toebehoord. In dezen tijd gaat men ook over tot de uiterste verfijning van vormen van oortjes, tuitjes en knopjes van melk-

kannetjes, theepotten en suikerpotjes, een gratie, zooals slechts de Rococo-periode aan de voorwerpen kon verleen. Voor Kändler bestonden geen moeilijkheden. Hij was er van overtuigd, dat men alles van porselein vervaardigen kon, zelfs het ruitersstandbeeld van den keurvorst, maar gelukkig is het slechts bij de plannen voor deze monstrositeit gebleven. Soms neigt inderdaad Kändler tot het heroische en grootsche, maar dan vindt hij toch in het porselein niet de materie, die zich voor de uitvoering van dergelijke concepties leent, al heeft hij het een paar keer geprobeerd. Integendeel komt hij het best tot uiting in zijn gracieuse figuurtjes, die herderscènes of mythologische voorstellingen weergeven, zooals het hierbij afgebeelde. Kändler kleedt zijn crinoline-dametjes, zijn vioolspeelers, zijn boertjes en vagebonden in de dracht hunner dagen en modeleert ze naar het leven. De periode van Herold en Kändler vormt wel de bloeiperiode van het Meisznporselein. Men heeft lang op de klassiek geworden voorbeelden doorgewerkt en eerst bij de intrede der nieuwe eeuw nieuwe wegen gezocht ter moderniseering van vorm en decoratie.

SAKSISCH PORCELEIN. GROEPJE VAN KÄNDLER

Ismene (Hymenocallis) Sulphur Queen

DEZE buitengewoon mooie plant leent zich bij uitstek voor kamercultuur. Nadat onze in huis tot bloei gebrachte Hyacinten en Crocussen hun tijd gehad hebben en alle bakjes en glazen weer uit de vensterbank zijn verdwenen, bevinden we ons op eens in een „bloemloos” tijdperk. Dat wil dan zeggen, wat de kamercultuur van bollen betreft; snijbloemen zijn er in overvloed en natuurlijk zullen onze diverse vaste planten binnen en buiten danig aan 't groeien gaan. Maar wie van het opkweeken van bloemen uit bollen houdt, moet zorgen na Crocus en Hyacinth weer iets anders te hebben, een soort bolgewassen die, in 't voorjaar opgepot, in den zomer bloem dragen en gedurende den winter weer (droog en warm) bewaard kunnen worden. Hiertoe behoort de op bladz. 286 afgebeelde Ismene. Er zijn overigens verschillende

voor ons doel geschikte bolgewassen. Dahlia's, Gladiolen en Canna's worden in de huiskamer veel te groot en zijn dus minder bruikbaar, maar buiten deze bestaan er mooie bolgewassen als Richardia, Eucomis, Amaryllis formosissima en last not least onze Sulphur Queen, waar ik hier meer over wil vertellen. De naam duidt al aan, dat we met een kruisingsproduct te maken hebben. Inderdaad is deze hybride een kind van de Ismene calathina, die rondom Buenos Aires groeit en groote witte bloemen draagt, en Ismene Amancaes, de vereerde bloem van de Peruanen. Die Ismene of Hymenocallis Amancaes is vanouds een legendarische bloem geweest. Zij groeit in de bergen bij Lima en draagt prachtige, donker-goudgele bloemen. De Peruanen, zon-aanbidders, zullen in deze bloem wel iets goddelijks hebben gezien en bij hun jaarlijksche processies naar de bergen, die midden Juni in den bloeitijd van Amancaes plaats hadden, speelden deze bloemen dan ook een groote rol. Er werd gedanst en muziek gemaakt en bij het ondergaan van de zon trokken drommen menschen weer uit de bergen omlaag naar de stad, allen versierd met de Amancaesbloemen. Gelooven wij de historischrijvers, dan geleek die langzaam dalende menschenmenigte,

die zich langs de kronkelende paden omlaag begaf, in het laatste zonlicht zelf wel een stroom vloeibaar goud! ☼ Maar, hoewel men herhaaldelijk pogingen daartoe deed, de Amancaes wilde zich niet goed in de Europeesche cultuurs laten invoeren. Daardoor miste men de mooie goudgele kleur, die in deze groep niet voorkwam dan bij Amancaes, en natuurlijk zon men terstond op de mogelijkheid, deze bijzondere kleur, tezamen met een gemakkelijke groeiwijze in ons klimaat, in Europa in te voeren. ☼ Doordat nu de *Ism. calathina* zoo rijk bloeit en gemakkelijk groeit, is deze witte *Hymenocallis* uit Buenos-Aires als zaaddraagster gebruikt en de *Ism. Amancaes* als vader. Het resultaat werd de wondermooie Sulphur Queen, die zacht zwavelgeel van kleur is en heel rijk bloeit. De bloemen zijn wijd-openstaand en trompetvormig en dragen zes groene strepen, aan wier uiteinden zich de stuifmeeldraden bevinden. De randen zijn gekarteld. Zoo'n plant kan gemakkelijk 3 à 4 bloemen dragen op zijn 50 cm hoogen stengel. ☼ Wanneer wij Sulphur Queen zien, dan kunnen we bijna niet gelooven dat deze vreemde gast zoo goed in onze serre te houden is! ☼ De behandeling is hoogst eenvoudig. Gedurende den winter bewaren wij de bollen droog en warm, bij een temperatuur van 65 à 70 gr. Fahrenheit. Midden April potten wij ze op in voedzamen en vooral „doorlatenden” grond. Wie een warme kas bezit, grave de potten in op een tablet, maar wie het met een gewone serre moet stellen, zal evengoed uitstekende resultaten hebben! ☼ Zoodra de eerste groene puntjes zich vertoonen, gaan wij water geven (niet vroeger, want anders gaat de bol rotten), en weldra komt de bloemstengel geheel te voorschijn. De beste diepte waarop wij den bol plaatsen is wel die, waarbij de bovenkant van pot en bol precies gelijk komen. ☼ Bij rijkelijk water-geven op een zonnig plaatsje zal de plant zich dan uitstekend verder ontwikkelen, en bloemen dragen. Het is natuurlijk óók mogelijk, de geheele plant in den vollen grond op te kweken, maar dan komen de bloemen veel minder goed tot hun recht.

☼ Na den bloei gaat de plant echter naar buiten en wordt met pot en al op een beschut en warm plekje ingegraven. Alles groeit nu door totdat wij langzamerhand met water geven ophouden en de plant daardoor gaat afsterven. Half October, bij het beginnen van de nachtvorsten, halen wij alles binnen en nemen de bollen uit den pot; we kunnen dan droog en warm onze *Ismene*-bollen weer laten overwinteren en beginnen het voorjaar daarop weer opnieuw. ☼ Hoewel het nu wel wat laat is om nog te beginnen met *Hymenocallis*, lijkt het me toch wel aardig even op deze bloem te wijzen, die nu misschien door de Primavera-tentoonstelling wat bekender is geworden (er was een prachtige inzending) en die we nu zoo langzamerhand bij bloemenliefhebbers tegen einde Juni in bloei zullen zien staan. Een betrekkelijk weinig bekend bolgewas, maar dat de belangstelling toch ruimschoots verdient.

Aphorismen. Onze grootste weemoed is het verlangen naar het onbereikbare.

Als gij ontvangt, geef dan dadelijk iets terug, gij kunt reeds volstaan met een glimlach of een vriendelijk woord.

Deel den ander uw beste gedachten mee en deze zullen hem in oogenblikken van wanhoop troost brengen. M. W. B.

TWEE PARELS AAN ONS NOORDZEE-STRAND

DOOR A. W. FRANCKEN

JA! — ver van zee uit gezien, doen ze ons inderdaad denken aan twee parels van het zuiverste water, aan twee kostbare kleinoodiën, gevat in hoog-karaats goud; ja! — ze lijken dan juist twee nietige, matglanzende vlekjes, slechts héél even onderbrekend de lange rij van Holland's blonde, in zonneglans lachende duinen! Natuurlijk is het den lezer reeds geen geheim meer, dat we met onze beeldspraak de beide badplaatsen Noordwijk- en Katwijk-aan-Zee bedoelen, immers, dat hebben onze afbeeldingen bij den eersten oogopslag wel verraden en riepen zij wellicht bij menigeen bereids aangenane herinneringen op aan blijde, zonnige zomerdagen, doorgebracht aan haar strand! ☼ Hadden we

dat intens schoone gezicht op onze kust niet genoten en de dorpen achtereenvolgens van de landzijde af bereikt, wel! — mogelijk zouden we dan gesproken hebben van twee bekoorlijke schoonheden: de eene een statige Edelvrouwe, met hoofdsche manieren, de andere slechts een eenvoudige joffer zonder pretenties, doch beiden van een hoogstaand en standvastig karakter, met een hart van goud. Nochtans is onze joffer, zoo bescheiden van stand, van vorstelijke zijde bevoorrecht boven de adellijke dame: haar viel de hooge onderscheiding te beurt, gedurende eenige jaren onze toekomstige Landsvrouwe, Prinses Juliana, ter voltooiing Harer studiën te Leiden, te mogen huisvesten, aan welk verblijf de inwoners en de bezoekers van Katwijk-aan-Zee, naar we hopen tot in lengte van dagen, zullen herinnerd worden door een eenvoudig, doch fraai, op Vrijdag den 19den September 1930 op plechtige wijze onthuld monument. ☼ Het scherp belichten van de talrijke, ontegenzeggelijk bestaande verschillen in karakter van Katwijk en Noordwijk is volgens onze meening niet alleen een verre van gemakkelijke, doch tevens, in verband met den uiteraard heerschenden

Foto 1 ubergen

ISMENE (HYMENOCALLIS) SULPHUR QUEEN

naijver tusschen twee, zoo dicht hij elkaar aan zee gelegen vacantieoord, eigenlijk een hoogst netelige kwestie! Laten we derhalve volstaan met te beweren, dat degene, die slechts frissche zeelucht en zonneschijn verlangt, om eens terdege uit te rusten van inspannenden, vermoeienden arbeid, zich het best in de eerstgenoemde plaats zal thuis-gevoelen, terwijl hij, die zich daarbij de verschillende attracties en andere genoegens, welke een moderne, mondaine badplaats biedt, niet wenschte te ontzeggen, beter doet, zijn keus op Noordwijk te laten vallen. Waarmee we evenwel geenszins willen staande houden, dat de „joffer” niets van dien aard in haar schoot zou verbergen en dat een verblijf aan Noordwijk's strand geen onverdeeld natuurgenoegen mag heeten! Verre van dat! ☼ De ware natuurliefhebber zal zich echter noch aan de eene, noch aan de andere badplaats veel gelegen laten liggen, doch zich bij voorkeur ophouden op het ongerepte strand tusschen beide in, daar, waar de Oude Rijn zich zoo rustig en ongemerkt in de wijde, wijde watervlakte verliest, welker grijs-groene, soms ook geheel anders gemaakte baren, eerst ordeloos stil-deinend en dan plotseling in lange rijen, wit-overhuifd, in eindeloze ruisch-cadans komen aanrollen. ☼ Hier, ver in zee, en eveneens ver in het

verleden, vangt de historie van dit deel van ons vaderland aan. ☒ Reeds tijdens de „Lagere-School-jaren” ging onze belangstelling in hooge mate uit naar de bekende, in een der klassen hangende schoolplaat, de grondvesten van „den Brittenburg” voorstellende en niet minder naar 't geen daarbij door den onderwijzer verteld werd! — Ach! — hoe vurig hoopten we, dat ook wij eens zulk een lagen waterstand, als o.a. in de jaren 1520, 1552, 1562 en 1750 voorkwam, zouden mogen beleven, om dan dat stellig nog wel aanwezige, indertijd door de zee verzwolgen metselwerk met eigen oogen te kunnen aanschouwen! En — ja! — onze fantasie ging nog een weinig verder: was het ons destijds niet volslagen onbegrijpelijk, dat de oudheidkundigen zich niet heviger voor die overblijfselen van het Romeinsche kasteel interesseerden en.... het bewuste stukje zee bij Katwijk maar niet eventjes lieten droogleggen!....

☒ Over de bijzonderheden en zelfs over het tijdperk der stichting van „den Brittenburg”, ook wel: het „Huis te Britten”, of in het Latijn „Arx Britannica” of „Praetorium Agrippinae” geheeten, is volstrekt niets met zekerheid bekend. Sommigen brengen

er den naam van Julius Caesar mee in verband, anderen beschouwen het voormalige gebouw als een der vijftig sterkten, welke Drusus in het Rijngebied deed verrijzen. In de hierboven vermelde jaren, waarin zich een buitengewoon lage ebbe voordeed, bovenal op Kerstdag 1520, heeft men de overgebleven fundeering nauwkeurig kunnen opnemen en opmeten: het slot bezat ronde, uitspringende torens en was zuiver vierkant; elke zijde mat juist 240 voet, terwijl de steenen 4 voet lang en 3 voet breed waren. Binnen de zware buitenmuren — in 1520 nog bijna 8 voet hoog — moet een tweede gebouw gestaan hebben, dat naar alle waarschijnlijkheid tot woning gediend zal hebben. Van het hoofdgebouw af liepen er zoowel in de richting van de zee als van het land, muurwerken, waarvan men aanneemt, dat ze een soort van riool en een voorhof insloten. Nog andere overblijfselen in de nabijheid van dat burchtplein deden aan fundamenteën van afzonderlijk gestaan hebbende woningen denken. Het schijnt, dat daar eertijds de netten der visschers wel eens bleven haken aan rechtopstaande voorwerpen, welke men algemeen voor boomstronken aanzag, 't geen natuurlijk geenszins tot de onmogelijkheden behoort! ☒ Zoo wel op den genoemden Kerstdag als in het jaar 1562, werden er allerhande voorwerpen van terra sigillata ¹⁾, benevens een muntstuk met den beelde-naam van Hadrianus en een gouden halssieraad gevonden en in veiligheid gebracht; ge kunt een en ander thans bezichtigen in het „Rijksmuseum van Oudheden” te Leiden. Bovendien sleepte men behalve honderden kleine, een vijftal groote steenen naar den vasten wal; twee daarvan, met merkwaardige inscripties prijken, zijn ingemetseld in het voorportaal van het kasteel „Duivenvoorde” te Voorschoten.

1) Hieronder verstaat men Oud-Romeinsch, indertijd te Arezzo gebakken aardewerk met een eigenaardige, hoogroode kleur en een half-vettigen, half-zijdeachtigen glans, waardoor het aan zegellak (sigillum = zegel) doet denken.

TWEE PARELS AAN ONS NOORDZEE-STRAND. DE GRONDSLAG VAN HET HUIS TE BRITTEN

ten. ☒ Evenmin als het jaartal der stichting, is dat van den ondergang van het „Huis te Britten” — waarschijnlijk door de verwoesting er van voorafgegaan! — met juistheid op te geven. — De „Hollantsche Chronycke” spreekt van een verschrikkelijken watervloed „inden jaere ons Heeren 860”, volgende op „een wonderlick teecken inden hemel; want de sterren werden gesien van allen wegen ende houcken tsamen te loopen ende vierige stralen uyt te geven” — volgens de astronomische wetenschap de oudst bekende herinnering aan het verschijnen der komeet van Halley —, en waarna „den burch van Brittonnien, of de burch te Britten, bleef buyten de duynen ligghen inde zee verdroncken, daermen noch 't fundament of siet, alst laeg water is”. — ☒ In het tijdperk, dat de Romeinsche krijgslieden hier hun wapenspelen beoefenden, of wellicht werkelijke belegeringen doorstonden, zal Katwijk vermoedelijk reeds bestaan hebben, immers, de naam „Cattenwyk” schijnt ontleend te zijn aan de Cattische Batten

DE OUDE RIJN TE KATWIJK-BINNEN

of Katten, die den zuidelijken oever van den Ouden of Mid-
delsten Rijn bewoonden, terwijl langs de kust ten Noorden
daarvan de Caninefaten en de Maresaten gevestigd waren.
— Over „Norhtgo” — de „Noordgouw”: het latere Noord-
wijk — lezen we voor de eerste maal in den van omstreeks
866 dateerenden „Catalogus Bonorum Ecclesiae Ultrajectinae”, en
wel, dat tot de bezittingen der Utrechtsche St. Maartenskerk „in
Norhtgo zeven mansen” — zeven
boerenhoeven — behoorden. ☞ Bui-
tengewoon merkwaardig en te be-
schouwen als een positief tot ons
sprekende getuige uit het verleden,
is het in de jaren 1906 en 1910 in
het „Kleinduin” te Katwijk bloot-
gelegde Frankische grafveld uit de
zesde eeuw, waarin men hoofdza-
kelijk lijken en enkele, met een
weinig asch gevulde urntjes aantrof.
Nog meer geschiedenis konden de
archaeologen echter lezen uit het in
1913 bij Rijnsburg ontdekte graf-
veld uit dezelfde eeuw: hier werden
behalve lijken en vele Saksische en
Frankische urnen, nog verschillende
voorwerpen van prachtig Merovin-
gisch kunsthandschap gevonden.

(Slot volgt)

De steen in de kerk te Stavoren

DE kerk te Stavoren was door den bisschop Frederik
van Utrecht aan zekeren priester Odulf toevertrouwd,
om die te leiden en tegen ketterij te behoeden. ☞
Toen Odulf daar eenigen tijd geweest was, wilde hij
weder terug naar Utrecht,
om er in gezelschap der ka-
nunniken zijn laatste levens-
dagen door te brengen. Bij
zijn afscheid hield hij een zeer
mooie preek, terwijl hij de
gemeente raadde in de liefde
Gods te leven en Zijn gebo-
den trouw na te komen. ☞
Onder meer sprak hij aldus:
„Daar ik weet, dat ge na
mijn vertrek wederom in Uw
oude zonden zult vervallen,
zoo zeg ik U, dat dan de
Denen en Heidenen zullen
komen om dit land te ver-
woesten en Uwe vrouwen en
kinderen gevangen te nemen
en mede te voeren”. ☞ Ten
teeken, dat dit alles gebeuren
zou, zooalshij voorspelde, wees
hij op een grooten steen, die
voor zijn woning lag en zei
nog: „Wanneer ge ziet, dat
deze steen zonder eenige men-
schelijke hand of hulp in het
Flie geworpen wordt, zullen
deze ongelukken U overko-
men en dat zal zóólang du-
ren, als de steen daar ver-
zonken zal blijven. Als ge
echter ziet, dat diezelfde
steen zonder menschelijke
hulp weder uit het water op
het land geworpen wordt,
zult ge door Gods barmhartigheid rust en vrede krijgen en
van het juk der Heidenen bevrijd worden”. ☞ En zoo ge-
beurde, volgens de legende, precies zooals de heilige man
had voorspeld. Ten bewijze daarvan wordt steeds nog deze
steen getoond, „en leyt in die kercke tot Stavere onberoer-
lic en obeweechlic . . .”

Een Toscaansche stad in de latere middeleeuwen

(Vervolg en slot van bladz. 279)

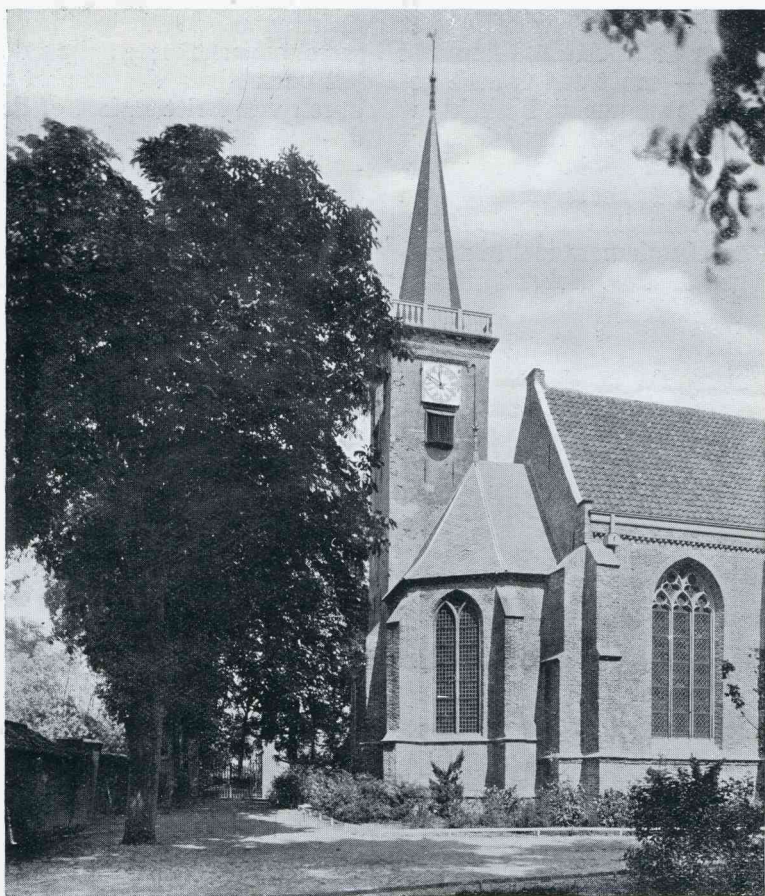
DE Rifmatori, welke in het jaar 1368 ten tooneele versche-
nen, werden gevormd door handwerksgezellen en gepeupel,
het waren de Jacobijnen van Siena, wier bewind bestond
uit bloedvergieten en het bedrijven
van andere gruwelen. Weinig on-
derscheidde zich van hen de volks-
partij, monte del Popolo, die in
1385 aan het bewind kwam. Ook
zij kwam voort uit het grauw,
maar uit andere families dan de
rifmatori. Deze partij heeft den
genadeslag toegebracht aan de stad,
door uit Siena meer dan 4.000 der
beste handwerkslieden te verdrijven,
die tot de vijandige partijen be-
hoorden. Na deze emigratie was de
laatste bron van welvaart: de nij-
verheid, opgedroogd. ☞ Tengevolge
van deze rampen op materieel ge-
bied en de verslapping van alle
maatschappelijke discipline, deden
in het midden der XIVe eeuw ge-
brek en moreel verval zich gelden.
☞ Donato di Neri, een ooggetuige,
schrijft al deze rampen, waarmee
de menschheid bezocht werd, aan
den ongunstigen invloed der ster-
ren toe. „Het schijnt — aldus ver-
haalt hij — dat er in die tijden
over de wereld een planeet heerschte,
welke deze vreeselijke feiten heeft
veroorzaakt. Te Assisi raakten de

VROUW MET KATWIJKSCHE MUTS

Minoriëten onderling slaags. Ook in Certosa heerschte
grootte opstandigheid, zoodat de generaal der orde zelfs de
monniken over verschillende andere kloosters moest verdee-
len. Zóóver kwam het, dat alle monniken onder elkaar voch-
ten en twistten. ☞ In 1356

besloten de republieken van
Midden-Italië eindelijk tot een
gezamenlijk optreden tegen
de venturieri: de afgevaardig-
den van Siena, Lucca, Pisa,
Perugia en Bologna kwamen
bijeen te Florence om te be-
raadslagen op welke wijze zij
zich konden bevrijden van
deze „malignae societates”,
doch het viel moeilijk tot
eensgezindheid te komen,
vooral met de Florentijnen,
die het sterkst waren, het
minst van de aanvallen had-
den te lijden en gaarne za-
gen, dat de andere steden ver-
zwakten, want hierdoor werd
hun hoop gevoed op de heer-
schappij over geheel Toscane.
☞ Op den ondergang van
Siena loerde nog een andere,
verre buurman, de vorst van
Milaan, die er naar streefde
deze stad bij zijn snel wassend
rijk in te lijven. Toen dan
ook in het jaar 1390 opnieuw
de oorlog tusschen Florence
en Siena uitbrak, stond voor
Siena geen andere weg open,
dan zich onder protectie te
stellen van de Visconti. Negen
jaren later, in 1399, boog het
eens zoo fiere volk van Siena

HET AARDIGE KERKJE TE KATWIJK-BINNEN

het hoofd voor Giangaleazzo Visconti en beschouwde de vreem-
de heerschappij als de grootste weldaad. ☞ De vernietiging
van hun staatkundige vrijheid vierden de Sieneezen met fees-
ten ter eere van den Milaneeschen tyran. Giangaleazzo stierf
echter plotseling in het jaar 1402, de macht der Visconti wan-
kelde, en Siena, kon nog éénmaal, tegen het einde der XVe
eeuw, droomen van haar grootsch verleden.